Голас Радзімы

№ 8 (2046)
25 лютага 1988 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

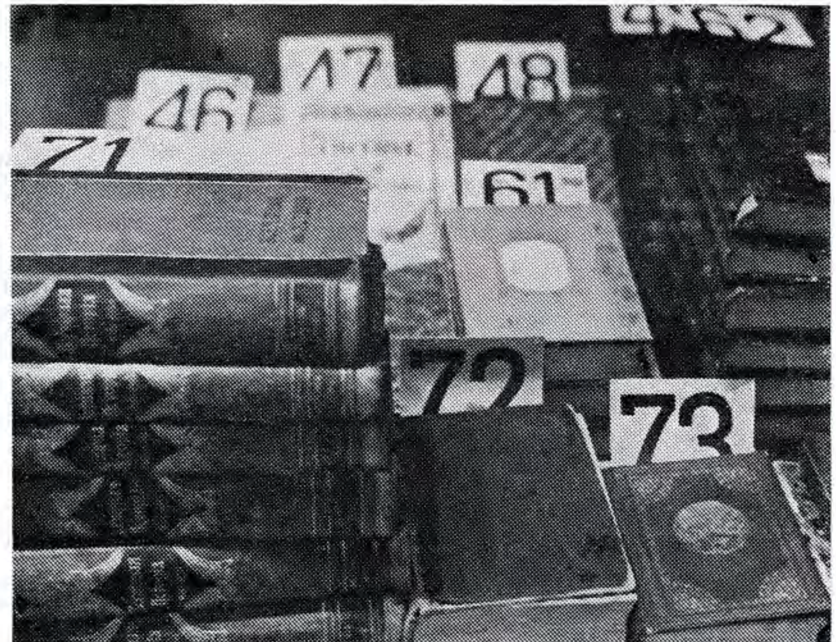

У лютым у Мінску адбыўся першы антыкварна-букіністычны аўкцыён. Яго арганізавалі Мінскі абласны кнігагандаль, Дзяржаўная бібліятэка імя Леніна і акадэмічная імя Якуба Коласа. Мэта аўкцыёну — высветліць і прыцягнуць у тавараабарот рэдкія букіністычныя выданні, папоўніць дзяржаўныя кнігасховішчы, палепшыць задавальненне попыту шматлікіх бібліяфілаў на асабліва каштоўныя кнігі.

НА ЗДЫМКАХ: Аляксандр ЗАВАДСКІ задаволены пакупкай. Ён набыў бессмяротны твор Гётэ «Фаўст», выдадзены ў 1899 годзе; аўкцыён вядзе галоўны рэжысёр дзяржаўнага Рускага тэатра імя Горкага ў Мінску Валерый МАСЛЮК; ідзе торг; кнігі, прапанаваныя для аўкцыёну.

Фота С. КРЫЦКАГА.

З АФІЦЫЙНЫХ ПАВЕДАМЛЕННЯЎ

ПЛЕНУМ ЦК КПСС

17—18 лютага ў Маскве прайшоў Пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

На разгляд і абмеркаванне было вынесена вельмі важнае сёння для краіны пытанне аб ходзе перабудовы савецкай сярэдняй і вышэйшай школы. З дакладам па гэтай праблеме выступіў сакратар ЦК КПСС Я. Лігачоў. Ён прааналізаваў сітуацыю, якая склалася цяпер у галіне адукацыі, засяродзіў увагу на тых напрамках, якія патрабуюць карэннай перабудовы. Сярод іншых важных момантаў Я. Лігачоў спыніўся на праблеме патрыятычнага і інтэрнацыянальнага выхавання моладзі. Ён, у прыватнасці, сказаў: «Сярод заваёў сацыялізму, якімі заўсёды даражыць савецкі патрыёт і якія ён лічыць нязменным сваім абавязкам ахоўваць і мацаваць, на самым прыметным месцы стаіць дружба народаў нашай краіны. На Захадзе робяць стаўку на ажыўленне нацыяналістычных праяўленняў у СССР. Нельга, каб установы сістэмы адукацыі аказаліся ва ўладзе распаўсюджаных заспакоеных уяўленняў аб беспраблемнасці міжнацыянальных адносін.

Пастаяннай увагі патрабуе развіццё нацыянальна-рускай двухмоўнасці. Кожная мова — неад'емная частка нашага агульнага багацця. На жаль, партыйным і савецкім органам некаторых рэгіёнаў не хапае ў гэтых пытаннях рэалістычнасці, гібкасці, а часам і палітычнага разумення пытання.

У пытанні аб мове недапусцімыя ніякія прывілеі або абмежаванні, а тым больш прымушэнне. Адмова ад добраахвотнасці пры выбары бацькамі мовы навучання дзяцей прывяла б да парушэння дэмакратычных прынцыпаў у нацыянальным пытанні. Нельга таксама дапускаць, каб законная любоў да роднай мовы ператваралася ў моўны шавінізм. У сваю чаргу неабходна ўсяляк заахвочваць вывучэнне мясцовай нацыянальнай мовы прадстаўнікамі іншых нацыянальнасцей, якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі той або іншай рэспублікі».

На другі дзень работы Пленума перад прысутнымі з вялікай прамовай выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў. Яна была прысвечана ідэалагічным праблемам перабудовы.

ПРЫЁМ М. С. ГАРБАЧОВЫМ ДЖЭФРЫ ХАУ

16 лютага М. С. Гарбачоў прыняў у Крамлі міністра замежных спраў і па справах садружнасці Вялікабрытаніі Дж. Хау. Візіт англійскага міністра разглядаецца ў Савецкім Саюзе ў кантэксце палітычнага дыялогу з Захадам.

Мы вядзём адкрытую міжнародную палітыку, адзначыў М. С. Гарбачоў, а да спраў Еўропы асабліва адчувальныя. І робім так, каб заўсёды быць правільна зразуметымі. Таму, натуральна, разлічваем, што і нашы партнёры, у тым ліку Вялікабрытанія, будуць весці справы так, каб і нам была зразумелая іх логіка, сэнс іх палітыкі. Інакш давер'я не пабудуеш.

На сустрэчы было адзначана, што Вялікабрытанія прыметна астыла да заключэння канвенцыі аб забароне хімічнай зброі. Зацягваецца выпрацоўка мандата на венскай канферэнцыі. М. С. Гарбачоў зноў напомніў аб шчырай гатоўнасці Савецкага Саюза, усіх дзяржаў Варшаўскага Дагавора сесці за стол перагавораў, выкласці ўсе карты, заняцца асіметрыямі і ўсімі іншымі праблемамі з мэтай давядзення ваенных патэнцыялаў да ўзроўню, неабходнага толькі для абароны.

Новае мысленне, здараецца, успрымаюць усяго тэлькі як інтэлектуальны занятак. Але калі СССР на яго аснове робіць зусім канкрэтныя крокі, рэцыруюцца, ухіляюцца ад супрацоўніцтва.

Адна з прычын усёй гэтай непаслядоўнасці, сказаў М. С. Гарбачоў, заключаецца ў тым, што занадта глыбока засеў у мазгах у заходніх палітыкаў «вобраз ворага», які толькі і думае, як бы на каго напасці, толькі і шукае ахвяру... Свет мае патрэбу ў палітыцы, адэкватнай часу.

Былі закрануты некаторыя рэгіянальныя канфлікты — ірана-іракская вайна, становішча на Поўдні Афрыкі.

М. С. Гарбачоў выклаў прынцыповыя пазіцыі савецкага кіраўніцтва ў афганскім пытанні, падкрэсліў рашучасць дзейнічаць паслядоўна і без затрымак у адпаведнасці з Заявай ад 8 лютага.

Субяседнікі абмяняліся думкамі аб стане двухбаковых эканамічных сувязей. М. С. Гарбачоў адзначыў, што брытанскія фірмы ў параўнанні з фірмамі іншых краін горш карыстаюцца новымі магчымасцямі, якія адкрыла перабудова ў СССР.

ВІЗІТЫ, СУСТРЭЧЫ, ГУТАРКІ

15—17 ЛЮТАГА Ў СТАЛІЦЫ БЕЛАРУСІ ЗНАХОДЗІЎСЯ ГЕНЕРАЛЬНЫ КОНСУЛ МНР У ЛЕНІНГРАДЗЕ З. ЭНЭБІШ, У КОНСУЛЬСКУЮ АКРУГУ ЯКОГА ЎВАХОДЗІЦЬ І БЕЛАРУСКАЯ ССР.

Генконсул З. Энэбіш быў прыняты адказнымі работнікамі рэспублікі.

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі генеральны консул МНР сустрэўся з актывістамі Мінскага гарадскога аддзялення Таварыства савецка-мангольскай дружбы.

Генеральны консул сустрэўся з мангольскімі грамадзянамі, якія вучацца ў Мінску.

МІНСК НАВЕДАЎ ТАКСАМА САВЕТНІК-ПАСЛАННІК ПАСОЛЬСТВА РЭСПУБЛІКІ КУБА Ў СССР РАФАЭЛЬ МІРАБАЛЬ І САВЕТНІК ПАСОЛЬСТВА РЭНІО ДЗІЯС.

Госці мелі гутаркі ў ЦК КПБ, Дзяржплане БССР, Міністэрстве аховы здароўя БССР і Дзяржаўным аграпрамысловым камітэце БССР, пабывалі на Мінскім трактарным заводзе.

Кубінскія і мангольскія госці наведалі Дом-музей І з'езда РСДРП, Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, агледзелі экспазіцыю Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі БССР, азнаёміліся з выдатнымі мясцінамі горада-героя Мінска.

ДЭЛЕГАЦЫЯ ПРАЦОЎНАЙ ПАРТЫІ КАРЭІ НА ЧАЛЕ З НАМЕСНІКАМ РЭДАКТАРА ЧАСОПІСА ЦК ППК «КЫЛАЧЖА» ЛІ ДЭН НАМАМ, ЯКАЯ ЗНАХОДЗІЛАСЯ Ў БЕЛАРУСІ, БЫЛА ПРЫНЯТА Ў ЦК КАМПАРТЫІ БЕЛАРУСІ.

У ходзе візіту госці пабывалі таксама на Мінскім трактарным заводзе, у вытворчым тонкасуконным аб'яднанні. Яны азнаёміліся з вытворчасцю, умовамі працы і адпачынку людзей.

Адбылася гутарка ў Саюзе журналістаў БССР.

Члены дэлегацыі зрабілі азнаямленчую паездку па гораду, наведалі Дом-музей І з'езда РСДРП, агледзелі экспазіцыі Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і Музея беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах.

Карэйскія камуністы наведалі мемарыяльны комплекс «Хатынь» і Курган Славы.

БЕЛАРУСЬ І ААН

АГУЛЬНАЧАЛАВЕЧЫЯ ПРАБЛЕМЫ

Актыўна ўдзельнічае ў 44-й сесіі Камісіі ААН па правах чалавека дэлегацыя Беларускай ССР. Выступаючы ў дыскусіі па пытанню аб ажыццяўленні ва ўсіх краінах эканамічных, сацыяльных і культурных правоў, Л. Яўменаў асабліва падкрэсліў прыярытэтны характар права грамадстваў і народаў на развіццё. Гэта праблема носіць агульначалавечы, агульнапланетарны характар, таму што свет, дзе побач з вялікімі эканамічнымі магутнасцямі існуюць слабаразвітыя краіны і рэгіёны, дзе побач з сытасцю лёсам дзесяткаў мільёнаў застаецца пастаянны голад, — такі свет не заслугоўвае высокага імені «цывілізацыя». Высокаразвітыя краіны Захаду таксама не пазбаўлены ад такіх негатыўных з'яў, як беспрацоўе, бяздомнасць, дэградацыя сацыяльнай актыўнасці большай часткі насельніцтва, расізм і інш.

Першаступенным напрамкам дзейнасці ААН у рамках міжнароднага супрацоўніцтва ў галіне правоў чалавека з'яўляецца барацьба з грубымі і масавымі парушэннямі правоў чалавека, заявіў другі член дэлегацыі БССР М. Камісараў. Вялікі ўклад у развіццё такога супрацоўніцтва ў гуманітарнай галіне можа ўнесці Камісія ААН па правах чалавека. Гэта садзейнічала б лепшаму ўзаемаразуменню, узаемнай павазе, давер'ю і цярпімасці ў адносінах паміж народамі.

ТУРЫЗМ

НА ВЫХАДНЫЯ — ЗА МЯЖУ

Паміж аддзяленнем Дзяржкамінтурыста і бюро па турызму Таварыства польска-савецкай дружбы «Калінка» падпісаны дагавор аб развіцці прыгранічнага супрацоўніцтва на 1988 год. Акрамя традыцыйных форм турысцкага абмену па лініі таварыстваў дружбы, выездаў на музычныя, тэатральныя, спартыўныя святы, а таксама груп на адпачынак, у ім прадугледжаны туры выхаднога дня з наведаннем Варшавы, Любліна, Бяла-Падляскі, іншых гарадоў ПНР. Кожную пятніцу туды будуць накіроўвацца два камфартабельныя аўтобусы з Брэста. У сваю чаргу польскія госці па пуцёўках будуць знаёміцца ў выхадныя дні з выдатнымі мясцінамі Брэста, Пінска і іншых гарадоў вобласці.

ГАРАДЫ-ПАБРАЦІМЫ

ДРУЖАЦЬ ГРОДНА І ЛІМОЖ

Музей французскага горада Ліможа размясціўся ў гродзенскай школе нумар 8. Адкрытая для наведвальнікаў экспазіцыя расказвае аб дружбе параднёных гарадоў, аб слаўных вехах у гісторыі двух народаў.

Асобы раздзел складаюць кнігі, паштоўкі, даведнікі пра Лімож, герб горада, нумары мясцовай газеты. Шматлікія фатаграфіі ўзнаўляюць эпізоды сустрэч гродзенцаў і жыхароў цэнтра аднаго з дэпартаментаў Францыі, якія не раз бывалі адзін у аднаго. Мовай газетных артыкулаў, фотаздымкаў і іншых дакументаў паказаны слаўны шлях эскадрыллі «Нармандыя — Нёман». Тут жа прадстаўлены ордэны і медалі, якімі ўзнагароджваліся савецкія і французскія лётчыкі. Экспазіцыю дапаўняюць сувеніры, пісьмы школьнікаў дзвюх краін.

НА АВІЯТРАСАХ

Нялёгкая праца ў пілотаў Гомельскага авіяатрада, якія абслугоўваюць будаўнікоў трэста «Белнафтадарбуд» у Заходняй Сібіры. Самую разнастайную работу даводзіцца выконваць беларускім пілотам: вызначаць трасы будучых зімнікаў, дастаўляць прадукты і пошту, перавозіць людзей.

НА ЗДЫМКУ: кіраўнік трэста «Белнафтадарбуд» А. АКАТАЎ (справа) і камандзір верталёта пілот першага класа В. СІЛІН удакладняюць маршрут палёту.

ЭКСПРЭС-ІНТЭРВ'Ю

КНІЖНЫ АЎКЦЫЁН

На пытанні з нагоды першага антыкварна-букіністычнага аўкцыёну адказвае дырэктар Мінскага абласнога кнігагандлю Уладзімір ЛАПЦЁНАК.

— КОЛЬКІ І ЯКІЯ КНІГІ БЫЛІ ПРАПАНАВАНЫ НА ПРОДАЖ І ЯК ВЫЗНАЧАЎСЯ ІХ ПАЧАТКОВЫ КОШТ?

— Па каталогу, які мы прапанавалі напярэдадні аўкцыёну, значыцца 113 рэдкіх выданняў (з іх восем на замежных мовах), якія выйшлі да 1961 года і маюць асобую гістарычную, культурную і мастацкую каштоўнасць. У падрыхтоўчы перыяд тры тыдні кнігі выстаўляліся для азнаямлення з імі патэнцыяльных пакупнікоў у букіністычнай кнігарні «Вянок», што ў Троіцкім прадмесці.

Пачатковы кошт кожнай кнігі вызначаўся па каталогу-прэйскуранту. Тыя ж выданні, што не ўключаны ў яго, ацэньвала спецыяльная камісія, у якую ўваходзілі бібліятэчныя і гандлёвыя работнікі, вядомыя мінскія бібліяфілы. Абавязкова ўлічвалася меркаванне на гэты конт уладальніка выдання. Мінімальны кошт быў пяць рублёў, максімальны — 1 300 рублёў.

— ЦІ ЎСЁ З ПРАПАНАВАНАГА БЫЛО РАСКУПЛЕНА?

— Засталася невялікая колькасць кніг, якія мы вярнулі ўладальнікам. Напрыклад, вельмі цікавыя, на мой погляд, выданні па архітэктуры. Тут выявіўся пралік у арганізацыі рэкламы. Трэба было больш папрацаваць з тымі прафесійнымі катэгорыямі людзей, якія маглі б зацікавіцца прапануемымі кнігамі. Гэта абавязкова ўлічым у будучыні.

— ЯК ВЫ АЦЭНЬВАЕЦЕ АКТЫЎНАСЦЬ ПАКУПНІКОЎ?

— Як вельмі высокую. Былі выданні, кошт якіх ад 50 рублёў даходзіў да 300. Наогул сабралася больш паўтысячы аматараў кніг, прадстаўнікоў бібліятэк і музеяў. Кантынгент падабраўся вельмі разнастайны — і па ўзросту, і па прафесійнаму, і па сацыяльнаму складу. Бачыў у зале нашых пісьменнікаў: Максіма Лужаніна, Барыса Сачанку. Шмат прыйшло моладзі. Іх асабліва цікавіла гістарычная літаратура. Напрыклад, маладая дзяўчына набыла за 600 рублёў сямітомнік «Айчынная вайна і рускае грамадства 1812—1912 гадоў», выдадзены ў 1911 годзе таварыствам Сыціна. Такія прыклады можна было б прыводзіць і далей.

— ЯКІЯ БЕЛАРУСКІЯ ВЫДАННІ БЫЛІ ПРАПАНАВАНЫ?

— «Дудка Беларуская» Францішка Багушэвіча, выдадзеная ў Вільні ў 1921 годзе, кніга Яўхіма Карскага «Беларусы» за 1904 год, кнігі Купалы выдання 1913, 1927 і 1941 гадоў, «Слова аб палку Ігаравым», выпушчанае ў Мінску ў 1938 годзе...

— ХТО КАРЫСТАЎСЯ ПРЫЯРЫТЭТАМ У НАБЫЦЦІ НАЙБОЛЬШ КАШТОЎНЫХ ВЫДАННЯЎ: ІНДЫВІДУАЛЬНЫЯ ПАКУПНІКІ ЦІ ЗАЦІКАЎЛЕНЫЯ ДЗЯРЖАЎНЫЯ ЎСТАНОВЫ?

— Ва ўсіх правы былі роўныя. Калі прасцей, то, хто больш зможа заплаціць, той і купляе. І, на жаль, здаралася, што ў бібліятэкі ці музея грошай аказвалася менш. Каштоўнасць трапляла ў прыватны збор. Напрыклад, самым актыўным пакупніком быў ксёндз з Баруноў Гродзенскай вобласці Ян Матусевіч. Ён прызнаўся, што яго збор — звыш сямі тысяч тамоў — практычна закрыты для іншых, бо сам ксёндз адносіць сябе да тых збіральнікаў, якія развітваюцца з кнігай вельмі неахвотна, нават на невялікі час. І я думаю, што ён не адзін такі сярод бібліяфілаў.

— ЯК ЖА РАЗМЯРКОЎВАЛІСЯ АТРЫМАНЫЯ ГРОШЫ?

— Дваццаць працэнтаў ад прадажнага кошту ішлі ў касу гандлю, астатняе — уладальніку-прадаўцу.

— ЦІ БУДУЦЬ ЯШЧЭ АЎКЦЫЁНЫ?

— Так, першая спроба, мы лічым, была паспяховай. Наступны аўкцыён плануем правесці сёлета ў другім паўгоддзі.

ВЫРАШАЦЬ ПРАБЛЕМУ... ЯШЧЭ ДА ЯЕ З'ЯЎЛЕННЯ

КАБ ГОРАД БЫЎ ЗДАРОВЫМ

Больш за 50 прамысловых прадпрыемстваў знаходзіцца ў Віцебску. І тым не менш горад гэты экалагічна лічыцца дастаткова чыстым.

Такое становішча, зрэшты, існавала не заўсёды. 25—30 год назад сітуацыя была даволі складанай. Амаль усе фабрыкі і заводы «скучваліся» тады каля рэк—Дзвіны і Віцьбы. Больш за 600 труб злівалі сюды адпрацаваную ваду! Паветраачышчальныя збудаванні былі не ўсюды, а тыя, што меліся, далёка не заўсёды служылі сапраўдным «бар'ерам» для сажы, пылу.

Для аздараўлення горада запатрабавалася правесці сур'ёзную работу, якая пачалася з перапланіроўкі.

У адпаведнасці з рэкамендацыямі спецыялістаў у горадзе былі створаны спецыяльныя прамысловыя зоны. Напрыклад, на ўсходзе, дзе інтэнсіўна вядзецца будаўніцтва жылых мікрараёнаў, размясціліся самыя «чыстыя» вытворчасці. Прадпрыемствы кожнай зоны (футравая фабрыка, мясакамбінат) аддзяляюць ад жылля 500—1 000 метраў. А такія пыльныя заводы, як цагельны, дрэнажны, і зусім ужо ў заградным поясе, да таго ж на паўночным усходзе, адкуль вятры дуюць радзей за ўсё.

Цяпер у цэнтры засталося значна менш прадпрыемстваў. Праўда, сярод іх такія буйныя, як, напрыклад, станкабудаўнічы завод. І ўсё ж, дзякуючы ўкараненню самых сучасных ачышчальных збудаванняў, вось ужо некалькі год у Віцебску няма перавышэння разавых крайне дапусцімых норм канцэнтрацыі ў паветры пылу, вугляроду, вокісу азоту, сярністага газу. Да 2000-га года, калі за межы жылых масіваў будзе вынесена яшчэ 15 заводаў і 2 аўтагаспадаркі, паветра ў горадзе, як паведамілі на санітарна-эпідэміялагічнай станцыі, стане зусім «здаровым».

Нямала сіл і сродкаў было патрачана гарадскімі ўладамі і для вырашэння іншай прыродаахоўнай праблемы: вельмі брудныя былі воды ў рэках, сустракаліся нават выпадкі захворванняў. Але ў канцы 60-х гадоў была распрацавана спецыяльная праграма цэнтралізацыі сістэмы каналізавання. Яе мэта—папершае, поўнасцю спыніць скід у рэкі прамысловых вод, а па-другое, збіраць у адным месцы і ачышчаць усе сцёкавыя воды.

Задача няпростая. Хаця б таму, што для яе вырашэння трэба было пабудаваць некалькі соцень кіламетраў каналізацыйных сетак, кожны з якіх каштуе амаль мільён рублёў (земляныя работы, укладка труб, пераноска кабеляў, водаправодаў, а то і будынкаў). І хаця гэта каласальная работа пакуль яшчэ не завершана, ужо 98,5 працэнта сцёкавых вод праходзяць самы жорсткі кантроль. Праз некалькі год ачысцы будзе падвяргацца ўся без выключэння сцёкавая вада: створаны праект другой чаргі гарадской станцыі аэрацыі магутнасцю на 120 тысяч тон (цяпер у суткі перапрацоўваецца 100 тысяч кубаметраў). Мала таго, плануецца збіраць і ачышчаць не толькі сцёкавыя, але і ліўневыя воды—усе тыя ручаі і ручайкі, што сцякаюць пасля дажджоў у рэкі.

Былі прыняты таксама і іншыя меры, каб вярнуць чысціню і паўнаводдзе рэкам, што працякаюць праз Віцебск. Так, распрацаваны праект па адраджэнню Віцьбы, якая моцна абмялела: воды з падземнага возера, што ўтварылася ў выніку здабычы даламіту за 8 кіламетраў ад Віцебска, будуць перакінуты ў Віцьбу. Дарэчы, будаўніцтва каналаў-вадаводаў, помпавых станцый, вадасховішчаў вядзецца не толькі за кошт гарадскога бюджэту, але і на сродкі шэрагу прамысловых прадпрыемстваў.

Немалая работа вядзецца і ў іншых напрамках. у прыватнасці, прадумваюцца меры для таго, каб да мінімуму звесці негатыўны ўплыў на чысціню паветра гарадскога транспарту. Ёсць праекты па стварэнню гарадскіх і прыгарадных зон адпачынку. Пачаты перавод кацельняў і тэхналагічных топак на спальванне прыроднага газу. З дапамогай вучоных распрацаваны «Зводны том аховы атмасферы і крайняй дапусцімай канцэнтрацыі», у якім улічана ледзь ці не абсалютна ўсё, што дапаможа звесці на нішто яшчэ існуючыя выкіды шкодных рэчываў: размяшчэнне прадпрыемстваў, магутнасці ачышчальных збудаванняў, напрамак вятроў у розны час года і нават у розны час сутак.

— Уся наша бяда ў тым, —сказалі мне ў Віцебскім гарвыканкоме,—што да сённяшняга дня мы, на жаль, у асноўным займаліся тым, што выпраўлялі ранейшыя памылкі. Пераносілі за горад заводы, ратавалі намі ж «замучаныя» рэкі. А любую праблему трэба вырашаць яшчэ да яе... з'яўлення, вось тады поспех гарантаваны. Спадзяёмся, што цяпер толькі так і будзе. Таму што прырода патрабуе клопату і ўвагі не ад выпадку да выпадку, а пастаянна, тым больш у вялікім горадзе.

Наталля БУЛДЫК.

Скарацілі шлях ад распрацоўкі да ўкаранення навуковых дасягненняў у вытворчасць вучоныя Брэсцкага інжынерна-будаўнічага інстытута. Створаная тут на базе кафедры хіміі галіновая навукова-даследчая лабараторыя «Антыкор» дазволіла ўпершыню ў практыцы вышэйшых навучальных устаноў рэспублікі наладзіць выпрабаванне і доследную вытворчасць новых танных і трывалых будаўнічых матэрыялаў, антыкаразійных ахоўных пакрыццяў. Новыя канструкцыйныя матэрыялы, атрыманыя на доследна-прамысловай рэактарнай устаноўцы, вызначаюцца высокай надзейнасцю. Напрыклад, палімербетон па трываласці перавышае самыя высакаякасныя маркі бетону.

Доследным шляхам у лабараторыі таксама атрыманы штучны граніт і мармур, якія не ўступаюць па сваіх якасцях натуральным. Для іх вырабу шырока выкарыстоўваюцца адходы вытворчасці будаўнічай, тэкстыльнай і дрэваапрацоўчай галін прамысловасці. Гэта каштуе ў сем-восем разоў танней, чым здабыча і апрацоўка натуральных парод. Неўзабаве вытворчасць штучнага мармуру і граніту, на якія сёння вялікі попыт, будзе наладжана на Кобрынскім камбінаце будаўнічых матэрыялаў, якому вучоныя перадалі тэхналогію іх выпуску. Не менш эканамічнае і эфектыўнае ахоўна-дэкаратыўнае пакрыццё для металавырабаў, жалезабетону, цэглы і іншых матэрыялаў, якое мае высокія процікаразійныя ўласцівасці, павялічвае тэрмін іх эксплуатацыі больш чым у два разы, стойкае да кіслотных і іншых агрэсіўных асяроддзяў.

Толькі за апошнія два гады вучонымі кафедры атрымана больш дзесяці аўтарскіх пасведчанняў на вынаходніцтвы. Частка з іх ужо ўвасоблена ў канкрэтныя тэхналогіі і перададзена прамысловым прадпрыемствам.

І. КУКСА.

НА ЗДЫМКУ: загадчык кафедры хіміі інстытута **З. ЗІНОВІЧ** (у цэнтры), інжынеры **Л. ГАРАЛЬЧУК, І. ЗІБОРАВА** і **Н. ПАТСЮК** абмяркоўваюць праблемы вырабу новых кампазіцыйных матэрыялаў.

Фота Э. КАБЯКА.

ЯК ПУБЛІЧНАСЦЬ ПРАБІВАЕ САБЕ ДАРОГУ «ЎНІЗ»

ЛІЧАЧЫСЯ З МЕРКАВАННЕМ ЛЮДЗЕЙ...

Паводле даных апытання, праведзенага Інстытутам сацыялагічных даследаванняў Акадэміі навук СССР, большасць савецкіх грамадзян лічаць, што за апошнія гады ўзровень іх інфармаванасці па пытаннях унутранай і знешняй палітыкі ўрада ўзрос: гэта адз[illegible]лі 69 працэнтаў апытаных, 59 працэнтаў у[illegible]алі на ўзрослую ступень удзелу насельніцтва ў прыняцці агульнадзяржаўных рашэнняў. У той жа час на пытанне — «ці задавальняе вас стан публічнасці па праблемах, што тычацца жыцця вашага горада, раёна!» — станоўча ад[illegible]залі толькі 40 працэнтаў, а 42 працэнты далі адмоўны адказ. Па месцу жыхарства «ўзроўнем публічнасці» задаволены толькі 27 працэнтаў апытаных. Невысока ацэньваецца і ступень асабістага ўплыву на рашэнне мясцовых праблем.

Што трэба зрабіць, каб публічнасць больш актыўна прабівала сабе дарогу «ўніз»! Такое пытанне сёння хвалюе ў краіне многіх. Сваімі думкамі пра гэта дзеліцца старшыня выканкома Савета народных дэпутатаў Гомельскай вобласці Аляксандр ГРАХОЎСКІ.

Прааналізаваўшы дзейнасць усіх 359 мясцовых Саветаў Гомельскай вобласці — гарадскіх, раённых, сельскіх, мы зрабілі вывад, што справа не ў нежаданні, а ў няўменні многіх органаў улады працаваць ва ўмовах узрастаючай дэмакратыі — адкрыта абмяркоўваць вострыя праблемы, звяраць рашэнні, якія прымаюцца, і свае дзеянні з грамадскай думкай. Гэтаму ёсць, вядома, і аб'ектыўныя прычыны: псіхалагічная перабудова заўсёды цяжкая і, як правіла, адстае ад сацыяльнай.

І ўсё ж у радзе месцаў пералом ужо намячаецца. Улады 100-тысячнага Мазыра на ўласным вопыце пераканаліся, напрыклад, у тым, што публічнасць — добры памочнік у вырашэнні актуальных праблем. Кансультацыі з шырокім колам людзей дазволілі, у прыватнасці, выпрацаваць рэальную праграму жыллёвага будаўніцтва, мэта якой — забяспечыць да 2000 года кожную сям'ю асобнай кватэрай. Гэта праблема абмяркоўвалася практычна ва ўсіх працоўных калектывах горада. І амаль усюды людзі акцэнтавалі ўвагу на гаспадарчым спосабе будаўніцтва жылля, калі ў дапаўненне да кватэр, якія будуюцца на дзяржаўныя сродкі, калектывы заводаў і фабрык узводзяць жыллё для сваіх супрацоўнікаў і ўласнымі сіламі, ці, як у нас гавораць, гаспадарчым спосабам. Дзякуючы гэтаму, на заводзе меліярацыйных машын, напрыклад, чарга на паляпшэнне жыллёвых умоў стала рухацца ў два разы хутчэй. У выніку ўжо да 1994 года асобнымі кватэрамі будуць забяспечаны ўсе работнікі прадпрыемства. Словам, працоўныя калектывы выказаліся за тое, каб гэты вопыт больш шырока прымяняўся ў маштабах усяго горада.

Абапіраючыся на меркаванні рабочых, гарадскі Савет сумеў пераканаць, а іншых гаспадар[illegible] кіраўнікоў — прымусіць развіваць карыснае пачынанне. Цяпер такое будаўніцтва вядуць усе буйныя прадпрыемствы горада.

Увогуле, у Мазыры ўзялі за правіла не прымаць ніводнага рашэння, якое закранае інтарэсы насельніцтва, не высветліўшы папярэдне меркаванне гараджан наконт яго. Гэта тычыцца праблем, звязаных з горадабудаўніцтвам, арганізацыяй масавых святаў, змяненнем рэжыму работы розных устаноў і да т. п. Калі погляды па тых ці іншых пытаннях не супадаюць, усё вырашае камісія, у склад якой уваходзяць і прадстаўнікі грамадскасці.

У кантакце з выбаршчыкамі працуе і выканаўчы камітэт Жлобінскага раённага Савета. Высветліўшы, напрыклад, якія кааператывы ў сферы абслугоўвання патрэбны насельніцтву, выканком заняўся іх арганізацыяй. Скажам, жыхары вёскі Папаратнае хацелі мець кааператыў, які аказваў бы паслугі па нарыхтоўцы паліва, перавозцы грузаў, апрацоўцы прысядзібных участкаў. З дапамогай дэпутатаў Савет знайшоў людзей, якія жадаюць і здольны займацца такім відам кааператыўнай працы, і аказаў ім садзеянне ў набыцці тэхнікі і інвентару. У першы ж тыдзень работы кааператыва яго паслугі атрымалі каля сямідзесяці чалавек.

Жывая сувязь з насельніцтвам адбілася і на рабоце сесій Саветаў — асноўнай прававой формы калектыўнага кіраўніцтва. На іх разглядаюцца самыя актуальныя пытанні, якія ўваходзяць у кампетэнцыю таго ці іншага органа ўлады. Але, шчыра кажучы, да нядаўняга часу значнай цікавасці ў радавога выбаршчыка сесіі не выклікалі, хаця і гаварылася пра іх многа — і ў прэсе, і на сходах, і на розных сустрэчах. Але гаварылася, калі факт ужо адбыўся, гэта значыць сесія прайшла, рашэнні прыняты. Выбаршчыкі ж непасрэднага ўдзелу ў гэтым не прымалі.

Ад такога падыходу мы вырашылі адмовіцца. Скажам, сесія абласнога Савета, на якую выносілася справаздача выканаўчага камітэта за 1986 год, рыхтавалася ўжо не ў кабінетнай цішы, а ў абстаноўцы шырокай публічнасці. Яшчэ за месяц да яе пачатку ў абласной газеце былі змешчаны тэзісы справаздачнага даклада. Праз тую ж газету мы звярнуліся да насельніцтва з просьбай прысылаць свае заўвагі, прапановы аб рабоце выканкома, яго аддзелаў і ўпраўленняў. Акрамя таго, амаль кожны з 340 дэпутатаў Савета выступіў са справаздачай у сваім працоўным калектыве. У агульнай колькасці ў гэтых сходах прынялі ўдзел больш за 20 тысяч чалавек.

Сельскія жыхары, напрыклад, звярталі ўвагу кіраўніцтва вобласці на неабходнасць узмацніць кантроль за працай прадпрыемстваў гандлю, якая выклікае ў іх нямала нараканняў. Вучоныя прапанавалі стварыць пастаянна дзеючую выстаўку «Навукова-тэхнічны прагрэс у народнай гаспадарцы вобласці», якая стала б інфармацыйна - кансультацыйным цэнтрам для спецыялістаў. Усяго ж у ходзе абмеркавання справаздачы выканкома было выказана каля тысячы розных заўваг і прапаноў.

Такі падыход да падрыхтоўкі сесій сёння ўжо трывала ўвайшоў у практыку работы абласнога Савета. Людзі адчулі, што публічнасць — не фармальная працэдура, што з імі лічацца, іх меркаванне паважаюць, яно знаходзіць адлюстраванне ў канкрэтных рашэннях. Таму рэзка павялічыўся паток пісем выбаршчыкаў у выканаўчы камітэт Савета, дзе яны выказваюць свой пункт гледжання па пытаннях, якія намечана вырашыць дэпутатам.

ЗАСТАНЕЦЦА Ў НАРОДНАЙ ПАМЯЦІ

З'ЯДНАНЫ АДЗІНЫМ ЛЁСАМ

ДА 70-годдзя З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ПЯТРА МАШЭРАВА

Напярэдадні свята Перамогі над фашысцкай Германіяй школьнікі з Баранавіч прыслалі Пятру Машэраву пісьмо: вельмі хацелася ім даведацца рэцэпт партызанскага хлеба. Прачытаў яго Машэраў і задумаўся. Былому партызану ўспомнілася ваеннае ліхалецце і той абмыты слязою лясны хлеб, замешаны на мякіне, жалудах, лебядзе ды бульбяным шалупінні. Спёк нехта з маці дзятве па гэтым рэцэпце хлеб. Кожнаму адрэзалі па кавалачку. Паспытаць—паспыталі яго, але есці не сталі. Бохан «партызанскага» хлеба занеслі ў школьны музей.

...Нялёгкім быў хлеб суровай ваеннай пары. А калі наогул ён быў лёгкім для беларусаў?! У вёсцы Шыркі Сенненскага раёна Віцебскай вобласці, дзе 13 лютага 1918 года нарадзіўся Пётр Машэраў, хлеба раней заўсёды не хапала да новага ўраджаю. Таму пры Савецкай уладзе аб'ядналіся людзі ў калгас, каб разам, калектывам адолець галечу. У нашы дні прыйшоў да сялян дастатак, але, як і даўней, клопат пра хлеб—найпершы. Разумеў гэта і першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі Пётр Машэраў.

Заклапочаны пошукам эфектыўных шляхоў уздыму сельскай гаспадаркі, ён любіў наведвацца ў калгасы і саўгасы. У рэспубліцы будаваліся высокамеханізаваныя, добраўпарадкаваныя жывёлагадоўчыя фермы. Павялічваўся статак, і ўсё больш патрабавалася кармоў. Раіўся пра гэта Машэраў з вучонымі. Але якія б ні ўносілі яны прапановы па развіццi кормавытворчасці—усё зноў вярталася да зямлі, да павелічэння ўраджайнасці.

Вопыт такога павышэння меўся. Напрыклад, у калгасе «Аснежыцкі» Пінскага раёна Брэсцкай вобласці, якім кіраваў тады і цяпер кіруе Уладзімір Ралько. Пётр Міронавіч неаднаразова ставіў аснежынцаў у прыклад.

— Але аднаго ўзору мала,—любіў гаварыць ён.— Вось каб усе нашы гаспадаркі так працавалі...

А каб на месцы ва ўсім разабрацца, паехаў у «Аснежыцкі» сам. Паказалі дарагому госцю і палі, і фермы, і дамы калгаснікаў. Машэраў ведаў, якімі былі некалі ўраджаі на Палессі. А тут у Аснежыцах спачатку атрымалі 27, пасля—43, а ў 1980 годзе—усе 60 цэнтнераў збожжавых з гектара. Добра ўгноеная зямля шчодра аддзячыла хлебаробам.

Вярнуўшыся ў Мінск, Пётр Машэраў прапанаваў, каб вопыт аснежыцкіх хлебаробаў быў вывучаны, абагулены і даведзены да кожнай гаспадаркі. Гэтае пытанне Машэраў лічыў настолькі важным, што яно абмяркоўвалася на пасяджэнні Бюро ЦК Кампартыі Беларусі.

Як радаваўся Пётр Міронавіч, што людзі паверылі ў поспех, у тое, што на бедных нашых землях можна вырошчваць высокія ўраджаі! З'явіліся гаспадаркі, якія спачатку дагналі, а потым пачалі пераганяць аснежынцаў. Увогуле падцягнулася ўся рэспубліка, пачала ў сярэднім за год атрымліваць па пяць мільёнаў тон збожжа.

Гэтак жа клапаціўся Пётр Міронавіч і пра развіццё прамысловасці ў Беларусі. Флагманамі індустрыі былі ў той час мінскія трактарны, аўтамабільны, станкабудаўнічы, маторны заводы. Прадукцыя іх карысталася шырокім попытам у краіне, ішла на экспарт. На міжнародных выстаўках атрымлівалі залатыя медалі, а ён настройваў канструктараў, інжынераў, рабочых дабівацца новых якасных паказчыкаў, каб прадукцыя беларускіх заводаў адпавядала лепшым сусветным узорам.

Дапытлівы, мэтанакіраваны, дзейны Пётр Машэраў не быў кабінетным работнікам. Лёгкі на пад'ём, ён любіў знаходзіцца сярод людзей, гутарыць з імі, спрачацца, цікавіўся ўмовамі іх жыцця і працы. Дзеля гэтага, здаралася, адкладваў паперы і ехаў на завод. Сёння згадваюць гэтыя сустрэчы многія калектывы. Памятаюць пра іх і метрабудаўцы...

Пра метрапалітэн мінчане марылі даўно. Горад разрастаўся, усё цяжэй станавілася з транспартам. Намаганнямі рэспублікі такую будоўлю падняць было цяжка. І ўрад Беларусі, і сам Пётр Міронавіч неаднаразова звярталіся ў Маскву з эканамічным абгрунтаваннем яго пабудовы. Патрэбныя капіталаўкладанні былі атрыманы. Пётр Міронавіч пільна сачыў за ходам работ, горача падтрымліваў метрабудаўцаў. У снежні 1978 года метрабуд выканаў план будаўніча-мантажных і праектна-пошукавых работ, узяўся за распрацоўку тэхніка-эканамічных абгрунтаванняў будаўніцтва другой чаргі метро. Каб не паўтарыць ужо вядомыя збудаванні, Пётр Міронавіч прапанаваў правесці сярод архітэктараў і мастакоў конкурс на лепшы праект метро. Задума спадабалася і дала штуршок для творчага роздуму. На конкурс паступіла 34 праекты. Наладжаны ў інстытуце «Мінскпраект» агляд работ дапамог выявіць найбольш змястоўныя.

Метро жыло. Напамінала аб сабе грукатам молатаў, што забівалі ў зямлю, блакітнымі ўспышкамі электразваркі. Машэраў захацеў сам пабываць на будоўлі. Надзеў метрабудаўскую каску, гумавыя боты і па вузкай лесвіцы спусціўся ў тунель, прайшоў па падземнай вуліцы. Усюды кіпела работа. Машэраў спыніўся каля праходчыкаў. Гутарыў з імі, паціскаў іх моцныя рукі, выслухваў кіраўніка і рабочага, высвятляў цяжкасці. Ён ведаў, што метрабудаўцы пераадолелі ўжо і плывуны, і падземныя рэкі, і магутныя валуны. І радаваўся гэтым поспехам. Вярнуўшыся ў ЦК КПБ, перш за ўсё сеў за тэлефон. Пазваніў у Савет Міністраў БССР. Вырашыў шэраг практычных спраў з яго старшынёй Аляксандрам Аксёнавым. Пасля—у Дзяржаўны камітэт па матэрыяльна-тэхнічнаму забеспячэнню, а работу якога было найбольш наракanняў.

У ліпені 1978 года Пётр Машэраў атрымаў залатую зорку Героя Сацыялістычнай Працы і ордэн Леніна. Беларусь спраўлялася з вытворчымі планамі па развіццю прамысловасці, сельскай гаспадаркі, паспяхова развівалася навука, культура. Нямала зрабіў для ўсяго гэтага і Машэраў. Узнагарода была заслужанай. Зорка Героя Працы ззяла на яго пінжаку побач з зоркай Героя Савецкага Саюза. А ён заставаўся ўсё такім жа дзелавым і сціплым. Сціпласць была адметнай рысай яго характару. Хоць ганарыцца меў поўнае маральнае права. Гэта пацвердзяць і сёння ветэраны вайны і працы, тыя з уцалелых у ваенным ліхалецці яго вучняў і паплечнікаў, якія заўсёды ішлі поруч.

...Савецкая ўлада дала магчымасць Пятру Машэраву, як і тысячам іншых сялянскіх дзяцей, вучыцца. Да вайны ён скончыў Віцебскі педагагічны інстытут. Вярнуўся ў родныя мясціны, выкладаў у Расонскай сярэдняй школе фізіку і матэматыку. Юнак марыў пра навуковую дзейнасць, але ўсё перакрэсліла вайна. Вораг рваўся да Масквы. Пётр Машэраў трапіў у апалчэнне. Не паспеўшы ўзброіцца, батальён апалчэнцаў апынуўся ў акружэнні. Палонных загналі ў таварныя вагоны і павезлі ў Германію. Але Пятру Міронавічу ўдалося здзейсніць дзёрзкія ўцёкі і ўключыцца ў барацьбу.

У жніўні 1941 года ён стварыў у Расонах падпольную арганізацыю, у якую ўвайшло 38 настаўнікаў і вучняў, а потым усе разам яны пайшлі ў партызаны. З цягам часу атрад Машэрава «Дубняк» вырас у партызанскую брыгаду, а камандзір стаў яе камісарам. Партызаны ўзрывалі масты, знішчалі варожыя гарнізоны, склады, ратавалі насельніцтва ад вывазу ў Германію. У нялёгкай барацьбе з ворагам заўсёды была побач жонка Паліна Андрэеўна, якая ўзначальвала санітарна-медыцынскую службу.

А пасля вайны яго захліснула праца. Ён быў сакратаром Маладзечанскага абкома камсамола, сакратаром, а пасля першым сакратаром ЦК камсамола Беларусі. Нягод і цяжкасцей было нямала. У гэтай нялёгкай пасляваеннай працы гартаваўся, сталеў характар Машэрава. І дзе б ён ні працаваў, якую б пасаду ні займаў, ён ніколі не аддзяляў сябе ад народа, яго клопату і патрэб. Нават тады, калі быў першым сакратаром ЦК КПБ, знаходзіў час, каб убачыцца з баявымі сябрамі. Адна з такіх сустрэч адбылася ў Расонах. Моўчкі стаяў ён каля брацкай магілы, у якой былі пахаваны закатаваныя партызанскія сувязныя. Сярод іх маці — Дар'я Пятроўна Машэрава. Яе схапілі як заложніцу і расстралялі разам з іншымі на досвітку ў верасні 1942 года. Ён нічога не мог зрабіць для іх выратавання. Потым партызаны раскапалі ледзь прысыпаную зямлёй магілу і пахавалі загінуўшых з пашанай. Пётр Міронавіч пазнаў маці па сукенцы...

Памяць аб вайне жыла ў ім заўсёды. І каб ніколі не паўтарылася навала, каб людзі ведалі, якімі ахвярамі здабыта свабода, Пётр Машэраў нястомна змагаўся за мір. У час сустрэч і гутарак з прадстаўнікамі беларускай інтэлігенцыі ён пераконваў, што выхоўваць народ трэба на прыкладах нашай слаўнай мінуўшч[illegible], што гісторыя, памяць [illegible]ны быць увасоблены ў творах мастацтва, выдатных помніках.

Разумеючы значэнне ваенна-патрыятычнага выхавання, Пётр Міронавіч адзначаў, што не менш важна вучыць молад[illegible] прыкладах мірнага пра[illegible]нага гераізму, на ўзорах жыцця і працы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Івана Мележа, чый духоўны скарб з'яўляецца гордасцю, нацыянальным багаццем Беларусі.

Клапоцячыся пра развіццё нацыянальнай беларускай культуры, Машэраў-камуніст заўсёды памятаў пра міжнацыянальнае адзінства савецкага народа, якое робіць СССР непахісна моцным.

Нацыянальныя адносіны вельмі клапацілі Машэрава. Ён бачыў тут пралікі, гаварыў аб іх. Разумеў, што нацыянальную годнасць, любоў да Беларусі, роднага матчынага слова трэба спалучаць з павагай да культуры, мовы, традыцый іншых народаў. Ён быў інтэрнацыяналістам. Гэта былі нялёгкія пытанні. Але Машэраў з уласцівым яму натхненнем знаходзіў шляхі для іх вырашэння.

Жыццё імкліва ішло наперад. Пётр Міронавіч паглыбляў свае веды, дапазна заседжваўся над творамі Леніна. Усё цяжэй даводзілася выкройваць час для адпачынку, для сям'і. Калі ж гэта свята здаралася, ён, Паліна Андрэеўна, дочкі Наталлля і Алена, унучкі ехалі разам у лес, збіралі грыбы, любілі пасядзець ля кастра.

І раптам—бяда. 4 кастрычніка 1980 года аўтамабіль, у якім ехаў Пётр Машэраў, сутыкнуўся з грузавіком... Трагічны, недарэчны выпадак абарваў яго жыццё...

На Усходніх могілках у Мінску, у засені маладых сосHаў, устаноўлены помнік выдатнаму сыну беларускага народа Пятру Машэраву. Каля помніка заўсёды кветкі...

Яму споўнілася б 70. Гэты юбілей супадае з юбілеем утварэння Беларускай ССР і Кампартыі Беларусі. З'яднаны адзіным лёсам з партыяй і народам, ён заўсёды ў народнай памяці.

Мікалай КУЗНЯЦОЎ.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

МОЖАМ БЫЦЬ САЮЗНІКАМІ

Усім ужо добра вядомы вынікі сустрэчы Генеральнага сакратара ЦК КПСС М. С. Гарбачова і прэзідэнта ЗША Р. Рэйгана. Гэта гістарычная падзея закончылася падпісаннем Дагавора аб скарачэнні ракет сярэдняй і меншай дальнасці. Мы з поўным правам лічым яго першым крокам на шляху да бяз'ядзернага свету. Але бакі скарачаюць неаднолькавую колькасць ракет. І вядома, было і застаецца пытанне: хто выйграў? Я думаю, адказ тут можа быць адзін: цвярозы розум. Прадстаўнікі Пентагона і іх прыхільнікі вышуквалі розныя прычыны, каб прадухіліць сустрэчу. Але голас народа аказаўся мацнейшым. А цяпер вядзецца жорсткая барацьба вакол ратыфікацыі дагавора.

Дзялкі ваенна-прамысловага комплексу льюць слёзы аб правах чалавека ў Савецкім Саюзе, пытаюцца, чаму яшчэ не выведзены войскі з Афганістана і г. д., але не заўважаюць пад бокам масавае беспрацоўе, бяздомных, галодных. І не толькі ў ЗША — увесь капіталістычны свет заехаў у тупік. Вось, напрыклад, нядаўна газета «Чыкага Сан-Таймс» змясціла рэпартаж з пахавання 39-гадовага ветэрана вайны ў В'етнаме. Ён ужо доўгі час не меў жылля, замёрз на вуліцы. Затое пахавалі пышна, пад дзяржаўным флагам. А пры жыцці гэты чалавек нікому не быў патрэбны. Адміністрацыя арганізацыі ветэранаў прызнае, што адну трэць бяздомных складаюць ветэраны да сарака год і пяцьдзесят працэнтаў з іх ваявалі ў В'етнаме. З псіхіятрычных аддзяленняў дзяржаўных бальніц дзеля эканоміі выпісалі 60 тысяч хворых, і яны папоўнілі шэрагі бяздомных. Статыстыка сведчыць, што за гэтую зіму колькасць бяздомных павялічылася яшчэ на 25 працэнтаў. Пытанне не застаецца без увагі. Не без перашкод з боку багачоў спрабуюць прыняць якія-небудзь заканадаўчыя акты. А пакуль? Людзі мерзнуць на вуліцах. Для паляпшэння іх жыццёвых умоў няма сродкаў, але дзесяткі і сотні мільёнаў долараў на падтрымку контррэвалюцыйных банд і іншыя агрэсіўныя акцыі знаходзяцца. Гэта, маўляў, «абарона свабоды і дэмакратыі». Газеты, радыё і тэлебачанне пастаянна паўтараюць, што сродкі патрэбны на абарону «амерыканскага ладу жыцця». «Свабодны друк» — справа камерцыйная і, вядома, працуе пад дыктоўку гаспадароў. Але народ не захапляецца іх тэорыямі і выступае на абарону сваіх правоў супраць ядзерных выбухаў, ваеннай пагрозы. Сіла прыхільнікаў міру расце. І гэта факт, што яшчэ да прыезду ў Вашынгтон М. С. Гарбачоў атрымаў ад амерыканцаў розных палітычных поглядаў каля 80 тысяч пісем, з якіх бачна, што і амерыканскі народ патрабуе ў сваіх заканадаўцаў мірных пагадненняў.

Чаму мы не можам быць саюзнікамі, як былі некалі? Пасля сустрэчы ў вярхах становішча крыху змянілася. З'явілася рэальная магчымасць развіваць кантакты і супрацоўніцтва паміж нашымі краінамі ў розных галінах.

Стэфаніда ТАРЛОЎСКАЯ.
ЗША.

THE "DOCTORS' CASE"

During the early 1950s the Soviet state was rising from the ruins and straightening its shoulders after the postwar economic dislocation. This was when the atom was harnessed, and when giant hydroelectric power stations and canals were built. The people who had won the war had a right to expect to be offered a new life — a free and open life — and they were ready for it, as they had fought and suffered for it. Mikhail Gorbachev spoke about the postwar years in his report in connection with the 70th anniversary of the Great October Socialist Revolution. He said: "...a contradiction between what our society had become and the old methods of leadership was making itself felt ever more appreciably. Abuses of power and violations of socialist legality continued. The 'Leningrad case' and the 'doctors' case' were fabricated".

ON JANUARY 13, 1953, the Telegraph Agency of the Soviet Union reported the arrest of a group of doctors. It was announced that the terroristic group of medicos was aiming to cut short the lives of certain Soviet activists by giving them fatal medical treatment: "Comrades A. A. Zhdanov and A. S. Shcherbakov both fell victim to that band of humanoid beasts". And further: "It has been established that all the members of the terroristic group of doctors were in the service of foreign intelligence agencies, had sold them their souls and bodies, were their hirelings and paid agents. The majority of the members of the terroristic group — Vovsi, B. Kogan, Feldman, Grinshtein, Etinger and others — had been bought by the American secret service. They were recruited by a branch of the American secret service, the international jewish bourgeois-nationalistic organization joint... Other members of the terroristic group (Vinogradov, M. Kogan, Yegorov) are... old-time agents of the British intelligence".

The report was like a bolt from the blue. The leading medical scientists and practising doctors, and consultants at the Kremlin Hospital are spies and assassins?! At first, people refused to believe it. However, many did believe it, and outpatient hospitals became deserted, and patients at hospitals refused to take prescribed medicine. White medical robes filled people with fear.

How did the "doctors' case" start? **Yefim Smirnov**, Academician of the USSR Academy of Medical Sciences, Hero of Socialist Labour and postwar Minister of Public Health, throws some light on this. He reminisced in one of his interviews:

"Shortly before January 13, 1953, I was intived to Stalin's dacha near Sochi. We were walking in the garden and talking. Stalin pointed to lemon and orange trees and explained how you should look after them. Suddenly, he asked me without any introduction:

'Comrade Smirnov, do you know which doctor treated Dimitrov and Zhdanov?'

'Yes,' I said, and gave him the name.

'Strange. Both were treated by the same man and both died'.

'Comrade Stalin,' the doctor was not to blame'.

'What do you mean "not to blame"?'

'I was interested in Dimitrov's case record and the medical findings. I make bold to persuade you that he was beyond any treatment. Incidentally, I know that Dimitrov himself recommended that doctor to Zhdanov. He thought of him as an educated and tactful man, and a well-qualified specialist'.

"Stalin didn't say anything. Yet I had the feeling that I had failed to convince him. Stalin had always been suspicious, and that trait became simply pathological in him towards the end of his life".

Wrote Professor **Yakov Rapoport**, who had been arrested in connection with the "doctors' case" (his memoirs are presently being prepared for publication in the **Druzhba Narodov** magazine):

"During his last visit to Stalin, Professor Vinogradov discovered a sharp deterioration in the health of his patient and wrote in the case record about the necessity for following a strict regimen, **strictly excluding any activity.** It should be said that Vinogradov's diagnosis was fully confirmed after Stalin's death. However, while the 'leader of peoples' was alive, the political naivety of the outstanding medical man cost him his freedom and could have cost him his life: his recommendation was regarded as an attempt to remove Stalin from any field of activity, including, of course, political".

When Beria, who controlled medical supervision of Stalin's health, told Stalin about Vinogradov's conclusion, Stalin flew into an indescribable rage and cried out: "Put him into irons! Put him into irons!"

The outburst of rage was probably not accidental. It's quite possible that Stalin remembered the period when Lenin was ill, and his role in isolating the leader of the Revolution from Party work — under pretext of concern for the latter's health. Now it looked as if he was in exactly the same situation, the doctor in charge of his health was prescribing him complete rest and abstention from any activity.

Professor Vinogradov was arrested soon afterwords.

THE ARREST OF THE FIRST and more authoritative group of doctors took place in November 1952, right after the anniversary of the October Revolution.

Architect **Leonid Kogan**, son of Professor Boris Kogan, reminisced:

"I was studying at the Architecture Institute then. Once I came home late and suddenly heard loud voices inside the apartment. A search was on. My father had been taken away, as I understood. The search went on throughout the night: the walls were checked, they searched for weapons, poison and so on. My father had been member of the Party since February 1917. He was among the organizers of Soviet power in Volyn. Afterwards he devoted himself to medicine and became one of Moscow's leading doctors. He was in charge of the health of prominent Comintern activists and had treated Dimitrov (it was B. Kogan Stalin spoke about in the above-mentioned talk with the then Minister of Public Health Smirnov — **David Gai**). My father and Dimitrov were friends. It must have been an outrage for him to hear at the first court proceedings that he was a foreign agent".

Doctor **Valentina Gotlib**, daughter of Никитенко. Гол. Р. Граоохarsшnwенrtó Professor Yakov Gotlib who died before the sad events:

"My father had to treat Bagirov, First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Azerbaijan, who was later shot together with Beria. When my father was in Baku in 1946, he treated Bagirov to chromocystoscopy, which normally had to be preceded by injection of a special solution into the patient's vein. In the case of Bagirov, the solution was first injected into my father's vein, then into his patient's.

"Returning to the events of 1952, our family and the Vovsi family were friends. We celebrated the 7th of November at their place. Soon we learned that Miron Semyonovich had been arrested. What for? Why? We knew absolutely nothing. Vovsi was Chief Physician of the Red Army during WWII. He was an outstanding clinician and scientist. What was the matter?"

Engineer **Lyubov Vovsi**:

"After graduating from Moscow University, I married and went to live in Leningrad. I spent the 1952 Nowember holiday with my three-year-old son at my parents' place in Moscow. My father went out with me for a walk. As we were walking along, he suddenly told me: 'Vinogradov has just celebrated his 70th birthday. He received somewhat strange halfcongratulations. Yegorov is also in trouble'. I understood: my father wanted to prepare me for the coming events. He probably had a foreboding about many things lying ahead.

"I left for home with an uneasy feeling. Father was arrested on November 11, at night".

The monstrous accusations hurled at people who had enjoyed universal esteem appalled some citizens, were appreciated by others, and revived old-time prejudices in others. People learned the name of a rank-and-file physician of the Kremlin hospital, Lydia Timashuk, who allegedly played a major role in exposing the "band of criminals". She was decorated with the Order of Lenin by a decree of the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR. One newspaper wrote: "We didn't know this woman until recently, but now the name Lydia Feodosyevna Timashuk has become a symbol of Soviet patriotism, vigilance, and unremitting and courageous struggle with the foes of our Motherland. She helped unmask American hirelings, monsters who used their positions as physicians to murder Soviet people".

NONE OF THOSE entered on the main list of participants in the "terroristic group" is alive now. The last of them to die was 90-year-old Vladimir Vasilenko, Hero of Socialist Labour, Academician of the USSR Academy of Medical Sciences. Those people very rarely shared their prison experiences with others. The pain didn't subside with the passing of years. The hated questions opened up old wounds. That probably explains why their relatives could remember very few episodes from their periods in prison.

Interrogations were conducted at night. The hardest thing to endure was being kept awake day and night. During the questioning, powerful lamps were shone square into your face. Vera Vovsi has hated bright light ever since...

Miron Vovsi was told to admit his connections with German's hitlerite secret service. Miron Semyonovich hurled back at his investigator: "You've made me an agent of two secret services, don't try to associate me with the German one — my father and my brother's family were tortured to death by fascists in Dvinsk". "Do not try to use the blood of your relatives for your own aims", was the investigator's answer.

Head of the department of investigation of particulary important cases at the Ministry of State Security, Ryumin was personally responsible for the "doctors' case". He was absolutely immoral, cynical, aspiring to power and career-seeking. Ryumin deliberately falsified investigation material. He had started to "work" on the doctors long before their arrests. Sofya Karpai, head of the electrocardiography section of the Kremlin Hospital, and Yakov Etinger, consultant at that hospital, became his victims even before the press release concerning the "terroristic group". The two were accused of deliberately falsifying the diagnosis of Andrei Zhdanov's electrocardiogram. Etinger didn't survive the jail conditions and died.

Ever more people were arrested. Ryumin looked forward to new ranks and decorations. Then, Stalin died. The imprisoned doctors were not informed about this. The investigation sessions, though somewhat less active, went on, as if out of inertia.

The reaction of most of the relatives and children of those arrested was this: "Now there's no one to help our relatives". They regarded Stalin as a saviour and protector.

ON THE NIGHT of April 3-4, all arrested doctors and their wives were unexpectedly released from prison, and taken home. Only then did they find out what was being written about them in the press and about Stalin's death.

The next morning newspapers published a dispatch which read in part: "Investigations have proved that the accusations were false, and that the documents used by investigators were inconsistent. It has been established that the evidence allegedly incriminating the arrested people was extorted by the investigators of the former Ministry of State Security using methods inadmissible and strictly forbidden by Soviet law".

Below, there was an item about the cancellation of the decree concerning the decoration of Timashuk with the Order of Lenin. She worked at the Kremlin Hospital for a long time before retiring. This fact should be mentioned because some people still believe and disseminate the lie that Timashuk died in a car crash organized for her in the mid-1950s. In fact, she died of old age.

Vovsi, Vinogradov, Kogan, Yegorov, Feldman, Vasilenko, Grinshtein, Zelenin, Preobrazhensky, Popova, Zakusov, Shereshevsky, Maiorov, and others got back their honest names and returned to their medical work.

As for Ryumin, a government press release stated: "Considering his especially dengerous activity and the grave consequences of his crimes, the Military Judicial Board of the Supreme Court of the USSR is sentencing Ryumin to the supreme punishment — death by firing squad". Other members of the former Ministry of State Security who were involved in falsifications and in piling up accusations also suffered severe punishments.

That was the end of the "doctors' case".

David GAI

The peasants of the collective farm "Rossia" in Luninets region like to celebrate their holidays and significant events together. One of them is the traditional Silver wedding. This year the collective farmers congratulated six family couples that have lived in love and friendship for more than twenty five years. The management board of the collective farm presented heros of the day with the gifts, they were greeted and congratulated by friends and children.

On photos: 1. Heros of the day — Nadezhda and Grigory KOVSHIKS.

2. Traditional Silver wedding in "Rossia" collective farm.

Photos by V. ALESHKEVICH.

Letters of our readers

I am writing to thank you for your faithfulness in sending your paper to me all these years. Surprising enough, what a welcome it is to see the freedom of thinking and expression in the latest articles in your "English Page".

I am thanking my Jesus that he has placed this new man in charge of the Soviet Union. It is a blessing to see that he and his wife are very open in their thinking. A year or so back I sent a letter to Mr. Gorbachev about Jesus — some words from the Bible. I had no response to my letter — but I also preyed to my Heavenly Father for this man and I definitely see a change in him. I am not trying to criticize the USSR. I love the people of the Soviet Union.

But thanks be to Jesus for this new change — let me give credit where credit is due. All men are in the hands of my "God".

Again I thank you for the articles "Learning Democracy", "Breakthrough" and "We shall repeat our trip". I too was in Minsk one time. On the train I met a certain gentleman. My wife and I began to tell him of Jesus and he said: "I don't believe in God". But when the train arrived at it's destination this man took my and my wife's suitcases and carried them for us. So he was a good man.

Again thank you and keep speaking out. It is good for you.

U.S.A.

Richard MOORE

НАСЛЕДНІК ТРАДЫЦЫЙ ВЯЛІКАГА СПЕВАКА

КОЛА ЎДАЧЫ ЯЎГЕНІЯ НЕСЦЯРЭНКІ

Сусветна вядомы саліст Вялікага тэатра СССР Яўгеній Несцярэнка прыйшоў да свайго 50-гадовага юбілею (8 студзеня) з такім запасам творчых сіл, якія звычайна сканцэнтраваны на старце, верхнюю ж планку—не ў яго традыцыях замацоўваць, яна вольна рухаецца ўгору...

«Дасканаласць. Як яна пакутліва недасягальная і як прыцягвае да сябе! Як няўмольна адступае, калі ты падняўся яшчэ на адну вяршыню і з яе бачыш новыя гарызонты...» Гэтыя словы з кнігі, якую напісаў Несцярэнка, выказваюць саму душу артыста. Яму ўласцівыя надзвычайная творчая энергія і ініцыятыўны пошук: толькі за апошнія гады—каля пяцідзесяці прэм'ер на оперных сцэнах многіх краін свету і столькі ж новых канцэртных праграм, дыскі, тэлеперадачы, кінафільмы. Нарэшце, ужо ўпамянутая кніга—«Разважанні аб прафесіі», якая адразу пасля выхаду ў свет стала бестселерам.

Што ж натхняе Яўгенія Несцярэнку? Жаданне «перапець» калег, ашаламіць напрацаваным? Не, іншае: па-сапраўднаму Калумбава цікавасць да асваення ў творчасці новых «мацерыкоў», пастаянная незадаволенасць, павышанае пачуццё абавязку. «Існуе такое слова «трэба», і ставіць сваю працаздольнасць у залежнасць ад самаадчування ці настрою—усё роўна што ставіць яе ў залежнасць ад надвор'я: працаваць, напрыклад, толькі калі сонечна»,—гаворыць Несцярэнка.

Вось маленькі факт. Поезд Талін—Масква спазняўся. У Несцярэнкі ж, які праспяваў у Таліне Барыса Гадунова, усё было разлічана па мінутах: пасля вакзала афарміць заўтрашні выезд у Вену, а вечарам—быць у грыме і касцюме Эскамільё на сцэне Вялікага тэатра. Затрымка—звычайна прычына для хваляванняў, у кагосьці для расслаблення. Несцярэнка распарадзіўся вольным часам у дарозе інакш: ён правёў яго за партытурай «Чароўнай флейты», звяраючы тэксты з нямецкім слоўнікам, унікаючы ў сутнасць націскаў і тонкасцей мовы, таму што трэба было спяваць на радзіме вялікага Моцарта. Аўстрыйская прэса прызнала потым: «У «Чароўнай флейце» з'явіўся нарэшце сапраўдны Зарастра».

У Несцярэнкі нямала запаведзяў, адна з іх—выкананне на мове арыгінала, таму што, па яго перакананню, толькі родная аўтару мова нараджае тую ці іншую інтанацыю; другая—дасканалае веданне партытуры—не толькі сваёй партыі, але ўсяго опернага «будынка», уключаючы аркестр. Гэта яго асаблівасць: убачыць твор як бы з птушынага палёту, як шахматыст бачыць партыю. Яшчэ адна з абавязковых—максімальная вернасць аўтару. «Мне заўсёды хочацца зразумець, што хацеў сказаць кампазітар—бо ў аўтарскім тэксце ёсць практычна ўсё, што трэба».

У музыку Несцярэнка прыйшоў не з музычнай дынастыі і позна—у 23 гады. У Ленінградскую кансерваторыю ён паступаў з дыпломам і са стажам інжынера-будаўніка. Але яшчэ будучы студэнтам, быў прыняты ў Ленінградскі оперны тэатр, дзе адразу сумеў набыць «свой голас». Яго індывідуальнасць адзначыла і журы Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага, уручаючы яму залаты медаль. А далей «кола ўдачы» ў Несцярэнкі круціцца амаль без паўз. Ён у ліку першых салістаў Вялікага тэатра, лаўрэат Ленінскай прэміі, жаданы ва ўсім свеце гастралёр.

Але поспехі не збіваюць яго з дыстанцыі, у яго зробленая работа не азначае, што праца над ёю закончана. І не выпадкова ён гаворыць, што «ўсё жыццё вучыцца». Яго думка пастаянна нясецца да новых эпох, аўтараў, да новага ў творчасці. «Наперад, да новых берагоў!»—гэты дэвіз Мусаргскага падзяляе Несцярэнка.

«Нічога не ведаю вышэй за музыку Мусаргскага, шчаслівы, што спяваю яе»,—так падпісаў Несцярэнка сваю фатаграфію, якую падарыў Дому-музею Мусаргскага. Яго каронная роля—Барыс Гадуноў у гэтай оперы опер, паводле яго вызначэння, «адной з самых загадкавых і складаных па сваім лёсе». Са студэнцкіх гадоў ён прыняўся за разгадку гэтага «сфінкса» і сёння стаў буйнейшым знаўцам «Барыса».

«Мая любоў да Мусаргскага тлумачыцца са... і рознымі прычынамі, ...м не толькі прафесіянальнымі,—гаворыць Несцярэнка.—Ён блізкі мне чыста па-чалавечы. Яго дабрата, спачуванне чужому гору, яго бескампрамісная сумленнасць у ...ці і ў мастацтве надзвыча... ...ая». У рэпертуары Несцярэнкі—практычна ўвесь Мусаргскі, даступны басу. Яму належыць гонар адкрыцця новых старонак, аўтарскіх рэдакцый.

У адборы рэпертуару ў спевака ёсць галоўны прынцып: прапаганды вартае не толькі эстэтычна каштоўнае, але тое, што нясе маральны зарад. Таму з сучаснікаў яму блізкі Шастаковіч. Спявак толькі пачынаў свой шлях, калі Шастаковіч даверыў яму свае творы—сатырычныя мініяцюры, цыкл на вершы Мікеланджэла і 14-ю сімфонію.

На афішы побач з імем Яўгенія Несцярэнкі нярэдка можна прачытаць словы: «Сродкі—у Фонд міру». Ён разглядае гэта не толькі як матэрыяльны ўклад: «Я ўсёй душой жадаў бы, каб мае канцэрты з'явіліся і маральным укладам у справу міру, у гэтым бы выявілася высокая грамадзянская місія мастацтва».

Наследуючы традыцыі вялікага Шаляпіна, Несцярэнка не дзеліць музыку на нізкія і высокія жанры. Сцвярджае, што айчынная вакальная школа адкрывае багатыя перспектывы ў сучасным развіцці мастацтва спеваў, калі так актыўна ўзаемадзейнічаюць розныя нацыянальныя школы, традыцыі, эстэтычныя погляды.

Колькасць паклоннікаў Несцярэнкі вялікая. Яго любяць не проста за надзвычай прыгожы і моцны голас, у ім цэняць не толькі шматграннасць мастацкага аблічча. Справа яшчэ і ў тым, што мастацтва яго не элітарнае па сваёй прыродзе, дэмакратызм яго не паказны, а глыбокі, уласцівы сапраўднаму інтэлігенту.

Ірына СТРАЖАНКОВА,
музычны крытык.

Нядаўна закончыла сваю работу Восьмая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР. Сярод тых, хто прымаў удзел у абмеркаванні надзённых пытанняў жыцця рэспублікі, быў і лётчык-касманаўт СССР, двойчы Герой Савецкага Саюза, генерал-маёр авіяцыі Уладзімір Кавалёнак. Аднак не толькі дэпутацкія клопаты прывялі ў сталіцу рэспублікі нашага праслаўленага земляка. Поруч з іншымі важнымі справамі ён у апошні час займаўся і літаратурнай дзейнасцю, працаваў над аўтабіяграфічнай кнігай «Радзіма крылы дала».
Рукапіс У. Кавалёнак прапанаваў выдавецтву «Юнацтва».
НА ЗДЫМКУ: лётчык-касманаўт У. КАВАЛЁНАК сярод супрацоўнікаў выдавецтва.
Фота Ю. ЗАХАРАВА.

НАТАТКІ ПРА АКЦЁРА УЛАДЗІСЛАВА УЛАСАВА

УСЁ ЖЫЦЦЁ З ЛЯЛЬКАМІ...

Калі ў Дзяржаўным тэатры лялек БССР заканчваецца чарговы спектакль і на апладысменты публікі выходзяць акцёры, сярод іх звяртаеш увагу на сівагаловага чалавека ...дзіва маладой усмешкай. Гэта ветэран т..., заслужаны артыст рэспублікі Уладзіслаў ...ласаў. Больш трыццаці гадоў ён на сцэне, нязменна радуе гледачоў майстэрствам, талентам пераўвасаблення.

Хто-небудзь можа пакпіць, маўляў, дарослы чалавек, а ўсё жыццё лялькамі забаўляецца... Для Уладзіслава Пятровіча — гэта захап...чая, сур'ёзная і любімая работа. Таму шт... ...стацтва акцёра-лялечніка па сваёй умоўнасці, выяўленчых сродках, як ніякае іншае, вельмі любяць дзеці. Жывое, казачна захапляючае, яно выхоўвае іншы раз лепш, чым мноства дыдактычных гутарак. Так што Уласаў, па сутнасці, выхавальнік некалькіх пакаленняў маленькіх гледачоў. Ён уводзіць іх у свет праўды, дабрыні, прыгажосці.

За кулісамі перад выхадам на сцэну Уладзіслаў Пятровіч звычайна вясёлы, жартуе...

— Гэта не значыць, што я не хвалююся, не адчуваю адказнасці за ролю, за ўвесь спектакль,—гаворыць ён. — Проста мне блізкая думка Сакрата: «душа можа тварыць толькі ў прыгожым». А шлях да яго — добры настрой. Не раз пераконваўся: сабрацца, адагнаць няўпэўненасць дапамагаюць акцёру дасціпны жарт, добразычлівая ўсмешка калегі, нарэшце, лёгкая бадзёрая мелодыя. Я сам спяваю з задавальненнем. Наогул, люблю музыку за яе здольнасць аб'ядноўваць людзей. Заўжды імкнуся наладзіць узаемаразуменне паміж удзельнікамі спектакля.

Якіх толькі роляў няма ў рэпертуарным багажы акцёра за доўгае сцэнічнае жыццё! Хай то будзе магутны Леў ці маленькі Папугай, вясёлы Ямеля ці каварны Змей Гарыныч, да ўсіх сваіх персанажаў ён аднолькава паважлівы. Таму што лялькі — гэта злепкі чалавечых характараў, і для таго, каб яны праявіліся ў вобразе, трэба ў яго «ўжыцца», нават калі гэты вобраз зроблены з пап'е-машэ ці іншага неадухоўленага матэрыялу. Для Уласава лялька — саюзнік, таму што дапамагае стварыць знешні малюнак ролі, «падказвае» некаторыя элементы сцэнічнай пластыкі, моўнай інтанацыі. А вось спосаб перадачы ўласных думак, пачуццяў, рухаў ад акцёра ляльцы для гледача за сямю пячацямі. І ўсё ж Майстар падзяліўся з намі адной са сваіх тайнаў. Лялька ў спектаклі для яго незалежная асоба, здольная да непрадбачаных учынкаў. «Вось ты, аказваецца, які!»—нібыта захапляецца акцёр кожным са сваіх лялечных герояў. І яны, быццам акрыленыя гэтым даверам, сапраўды «ажываюць» на сцэне.

У лялечнага тэатра — глыбокія карані. Ён назаўсёды ўвабраў у сябе вольны дух карнавала, кірмашовых прадстаўленняў батлеечнікаў з іх надзвычай смелай думкай і словам, ачышчальным агнём гумару, іроніі, сарказму. Цікава назіраць, як гэтая глыбокая «памяць жанру» вяртаецца ў сучасным спектаклі ў выкананні Уласавым сатырычных, гратэскных роляў.

Вось у ляскоўскім «Ляўшы» на сцэну на драўляным кані выязджае смелы казак Платаў, і пачынаецца каларытнае прадстаўленне, поўнае добрага смеху. Цяжка вылучыць тут які-небудзь адзін бок ігры Уласава — знойдзены непаўторны жэст ці асаблівую інтанацыю голасу. Усе яны знаходзяцца ў арганічным адзінстве. Ніколі ў артыста ў спалучэнні знешнасці лялькі, яе паводзін і голасу не бывае фальшу. Мы верым: лялечны персанаж павінен рухацца і размаўляць менавіта так, як ён робіць гэта ў залатых руках акцёра.

Незабыўны яго Стваральнік у спектаклі «Боская камедыя». Ён нібыта высушаны бясконцымі тысячагоддзямі існавання, крыху рассеяны, стаміўся, але дзелавіты і вельмі любіць слухаць гімны ў свой гонар. Праўда, і самі знакі ўвагі яму ўжо добра-такі надакучылі, але, як гаворыцца, пасада абавязвае... Вось развіццё сюжэту прыходзіць да прадвызначанай лёсам падзеі—Адам і Ева выгнаны з раю. А гэта ж дзеці Стваральніка. І ў яго голасе з'яўляюцца шчырыя ноткі глыбокага чалавечага смутку і жалю. Так акцёр пазбягае спрошчанасці: не толькі іронія, не толькі гумар...

Зусім іншы ў выкананні Уласава бравы салдат Швейк. Акцёр выдатна разумее, што яго герой — зусім не прастак, а тым больш не вар'ят, як называюць яго ваенныя і медыцынскія чыны. Швейк — гэта здаровы розум народа, хітры гумар і мудрае разуменне жыцця, схаванае пад маскай прастадушнасці. Уласаву ў сваёй інтэрпрэтацыі ролі ўдаецца перадаць сатырычную сутнасць рамана Я. Гашака.

А побач з гэтымі работамі акцёра — каларытная фігура Алега Баяна, маэстра сурагатнай культуры са спектакля «Клоп» У. Маякоўскага. І тут Уласаў не шкадуе сарказму...

Пасля спектакля твары лялек у паўцемры за сцэнай здаюцца чужымі.

— Развітанне з лялькай — самы сумны момант у нашай прафесіі,— прызнаецца Уладзіслаў Пятровіч.—Здавалася б, толькі што ты аддаў ёй зарад натхнення і запал душы, рухаўся з ёй нібы ў адным парыве думак і пачуццяў, але варта пакласці яе — і перад табой сіратлівая бездапаможная істота.

Адзін пісьменнік сказаў: «Нішто так не ўзнімае чалавека над зямлёй, як крылы любімай работы». Уласаў па-сапраўднаму акрылены толькі на сцэне.

Ніна ЗЛАТКОЎСКАЯ.

ПРЫСВЕЧАНА 100-годдзю АЛЕСЯ ГАРУНА

ЗАБЫТАЕ ІМЯ

Вернута з забыцця імя беларускага паэта, празаіка і драматурга Алеся Гаруна. «Рашучае абнаўленне ўсяго жыцця ў краіне азарае святлом праўды імёны і лёс тых, хто быў у мінулым незаслужана забыты, каго спрабавалі выкрэсліць з памяці народа,— сказаў Ніл Гілевіч на ўрачыстым вечары, прысвечаным 100-гадоваму юбілею пісьменніка. — Аднак вульгарызатарам гісторыі і псеўдавучоным не ўдалося забараніць творчасць Алеся Гаруна. Слова паэта і слава яго вяртаюцца ў скарбніцу нацыянальнай культуры».

Алеся Гаруна называюць сёння пісьменнікам незвычайна трагічнага лёсу... Ён нарадзіўся ў Мінску ў 1887 годзе ў сям'і рамесніка. У 17 гадоў — рэвалюцыянер, у 20 — асуджаны за рэвалюцыйную дзейнасць на 10 гадоў выгнання, і толькі 3 гады заставалася яму на супрацiўленне няўмольнаму лёсу.

Апошні год свайго жыцця хворы на сухоты паэт не выходзіў са сваёй кватэры. Амаль непрытомнага ўнеслі яго ў вагон. Ён пакінуў радзіму, паехаў з палякамі. Ёсць звесткі, што сябры сабралі яму грошы на лячэнне ў Закапане, але да месца Алесь Гарун не даехаў. Ён памёр у Кракаве і пахаваны там на могілках для беднякоў.

— Алесь Гарун не паспеў сказаць усяго, што меў за душой. Не паспеў пакіраваць, як след, свой шлях, — сказаў, выступаючы на вечары, старэйшы беларускі пісьменнік Максім Лужанін.

Вярнуўшыся ў 1917 годзе пасля Лютаўскай рэвалюцыі ў Мінск, Алесь Гарун у складаных умовах нямецкай, а потым польскай акупацыі ўключаецца ў пісьменніцкую і грамадскую дзейнасць. У артыкуле «Цярністы шлях паэта», надрукаваным у штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва» ў сярэдзіне мінулага года вучоны У. Казбярук піша: «Ці проста было належным чынам зразумець усё, што тады адбывалася вакол? Аддзяліць дэмагогію, што часта прыкрывалася сацыялістычнай фразеалогіяй, ад сапраўды рэвалюцыйных ідэй навуковага сацыялізму? Разабрацца ў тым, дзе былі сапраўдныя сябры, народ, а дзе — звычайныя палітыканы, кар'ерысты?..»

Алесь Гарун быў звязаны з тагачаснымі нацыяналістычнымі арганізацыямі, быў рэдактарам газеты «Беларускі шлях», прымаў удзел у беларускім нацыянальна-вызваленчым руху. А гэта — адна са складаных, мала вывучаных старонак нашай гісторыі. Многа няяснага, нявывучанага і ў біяграфіі Алеся Гаруна апошніх трох год жыцця. Зразумела, што ён не меў ніякага рэальнага ўяўлення пра сутнасць і значэнне Кастрычніцкай рэвалюцыі, зусім не ведаў, чым Савецкая Расія адрозніваецца ад царскай. Буржуазныя выданні на Захадзе не раз спрабавалі пераканаць сваіх чытачоў, што Алесь Гарун адмоўна ставіўся да Кастрычніцкай рэвалюцыі, да бальшавікоў. Выказванні гэтыя галаслоўныя: у пацвярджэнне іх ніколі не прыводзілася ніводнай цытаты з твораў Алеся Гаруна.

Пра творчасць пісьменніка і яго жыццёвы шлях мы ведаем пакуль што няшмат. Дэталёвае вывучэнне яшчэ наперадзе, даследчыкаў на гэтым шляху, напэўна, чакаюць цікавыя адкрыцці. Але пачатак пакладзены. Ужо з'яўляюцца артыкулы, прысвечаныя асобе Алеся Гаруна, яго творам. На той юбілейны вечар у Доме літаратара ў Мінску прыйшлі пісьменнікі, прадстаўнікі грамадскасці рэспублікі, студэнты. Акрамя згаданых Ніла Гілевіча і Максіма Лужаніна, на ім выступілі пісьменнікі і літаратуразнаўцы Алег Лойка, Барыс Сачанка, Вячаслаў Рагойша, Уладзімір Казбярук, вершы А. Гаруна ў перакладзе на рускую мову прачытаў паэт Браніслаў Спрынчан.

Гаворачы аб вытоках паэта Аляксандра Прушынскага, даследчыкі адзначалі, што пачынаўся ён з гора народнага, болю і крыўды за яго бяспраўнасць, з гневу і нянавісці да крывасмокаў. Адсюль і псеўданім яго — Гарун. Максім Багдановіч, даследуючы творчасць Алеся Гаруна, радаваўся, што беларускі народ атрымаў у яго асобе паэта з вялікай літары, ён называў яго ў ліку творцаў, якія закліканы несці свету свой дар. Чалавек з пачатковай адукацыяй ва ўмовах царскай катаргі дасканала апрацоўваў, шліфаваў свой верш. На гэта здольны толькі вялікі талент. І Алесь Гарун валодаў ім. Яго верш жывіла народная творчасць, ён нястомна вывучаў творы рускай паэзіі, нават у выгнанні чытаў «Нашу ніву» і быў знаёмы з лепшымі творамі беларускай літаратуры.

Расказваючы аб майстэрстве паэта Алеся Гаруна, літаратуразнавец В. Рагойша падкрэсліў, што ў яго самая вытанчаная форма сплаўлялася з грамадзянскім сэнсам.

Алесь Гарун на доўгі час быў пазбаўлены свабоды, асуджаны на разлуку з Беларуссю.

Як надарыцца мінута,
Што ад працы адарвуся,
І жыццёвая атрута
Ні пячэць, і прахаплюся,
Дык цябе, мой родны краю,
Шчырай думкай аблятаю.
. . . .
Ты паўстанеш працавіты,
Гаратнічы, невымоўны,
Шчасця, долі прагавіты,
Мой сланечны, мой чароўны!
Будзе час, пабачуць сведкі,
Хоць не мы, дык нашы дзеткі.

Васіль Быкаў у звароце да чытача, які суправаджае факсімільнае выданне адзінага прыжыццёвага зборніка А. Гаруна «Матчын дар», піша, што так любіць і так апяваць радзіму магчыма толькі ў безнадзейнай ростані з ёю. Усе думкі, мроі і памкненні паэта належалі Беларусі, яе драматычнай гісторыі і бязрадаснай сучаснасці, поўніліся вобразамі роднай прыроды, мілымі драбніцамі побыту, якіх на катаржнай чужыне ён быў пазбаўлены.

«Матчын дар» выйшаў у 1918 годзе. Гэтымі днямі тысячы чытачоў змаглі набыць факсімільнае выданне зборніка, выпушчанае выдавецтвам «Мастацкая літаратура», пазнаёміцца з глыбокай і празрыстай паэзіяй Алеся Гаруна.

Д. ЦІМАФЕЕВА.

КАШТОЎНАСЦЬ ДАКУМЕНТА

Леанід Дробаў, доктар мастацтвазнаўства, аўтар шэрагу манаграфій, творчых партрэтаў, артыкулаў у фундаментальных выданнях, вядомы ў першую чаргу як гісторык выяўленчага мастацтва. Але ж ён яшчэ і мастак. Дарэчы, з жывапісу і пачалася яго творчая дзейнасць. Некаторыя з яго работ уваходзяць у анталогію нашага выяўленчага мастацтва.

Выстаўка, што экспанавалася ў памяшканні Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору, была прысвечана 60-годдзю з дня нараджэння і 25-годдзю творчай дзейнасці Л. Дробава. На ёй прадстаўлена каля ста, у большасці новых работ — партрэтаў, краявідаў, тэматычных карцін.

Л. Дробаву ўласцівая традыцыйная рэалістычная манера, якая ідзе ад своеасаблівага разумення спадчыны перасоўнікаў. Гэта найбольш яскрава адчуваецца ў тэматычных карцінах, значнае месца сярод якіх займае тэма Вялікай Айчыннай вайны.

Сярод твораў экспазіцыі вылучаецца карціна пад назвай «Успамін пра юнацтва». Гэта аўтапартрэт, такім быў мастак у гады вайны. З цеплынёй піша Л. Дробаў партрэты сваіх равеснікаў, людзей з абпаленым юнацтвам. Мастака ўвогуле хвалююць драматычныя падзеі («Радавыя рэвалюцыі», «Камбед»).

Відаць, лепшая карціна экспазіцыі — «Жыццё працягваецца». Яна мае каштоўнасць дакумента. Першыя пасляваенныя гады, а можа, гэта 1944 год — толькі што вызваленая Беларусь. Надышла пара араць, а ў вёсцы мужчын няма. Да таго ж ні трактара, ні каня. І вось жанчыны цягнуць на сабе барану... Такога сюжэта ў нашым выяўленчым мастацтве дагэтуль не было. Шчырая карціна. Такое цяжка прыдумаць. Гэта трэба ведаць.

Шмат на выстаўцы краявідаў. Жывапісец звяртаецца да прыроды як да крыніцы натхнення. Бясконцасць яе змен абумовіла вобразны лад карцін, іх каларыт, пабудову, змест.

ПЕСНІ НАСУСТРАЧ

Яркія пражэктары, гул магутных трактароў і самазвалаў будзяць у гэтыя дні ранішні змрок і марозную цішыню гістарычнага цэнтра старажытнага Віцебска. Тут ствараецца унікальны тэатр пад адкрытым небам. Будаўнікі ў тры змены ўзводзяць яго спецыяльна да першага ўсесаюзнага фестывалю польскай песні, які адбудзецца ў ліпені 1988 года.

Новая канцэртная пляцоўка, што размешчана на дне вялікага прыроднага рова, зможа прыняць 5-6 тысяч гледачоў. А яшчэ некалькі тысяч «безбілетнікаў» змогуць сачыць за спаборніцтвам больш паўсотні лепшых спевакоў, размясціўшыся на зялёным мурогу.

Да фестывалю, а яго можна назваць «родным братам» папулярнага конкурсу савецкай песні ў Зялёнай Гуры, будуць прыведзены ў належны парадак гасцініцы, узведзены новы Палац культуры тэкстыльшчыкаў, дзе таксама будуць праходзіць мерапрыемствы музычнага форуму, адкрыты мноства кафэ і бараў. На свята польскай песні чакаюцца госці з розных гарадоў нашай краіны і ПНР. Ужо выказалі жаданне прыехаць на фестываль больш за паўтары тысячы замежных турыстаў.

«МЯНЕ ЗАВУЦЬ АРЛЕКІН»

Па-святочнаму ўпрыгожаны быў Дом кіно ў Мінску ў дзень прэм'еры мастацкага фільма «Мяне завуць Арлекін». Яркія агні пражэктараў залілі выставачную залу з новымі афішамі, выпушчанымі да прэм'ернага паказу фільма. На спецыяльных стэндах — фота рабочых момантаў здымак і кадры з новай стужкі.

Новая двухсерыйная мастацкая карціна пастаўлена на студыі «Беларусьфільм» па матывах п'есы вядомага публіцыста, драматурга Юрыя Шчакачыхіна. Сцэнарый у садружнасці з аўтарам п'есы напісаў рэжысёр-пастаноўшчык Валерый Рыбараў.

Фільм вызначаецца адкрытасцю ў асвятленні маладзёжных праблем. Пастаноўшчыкі імкнуцца засяродзіць увагу гледача на маральных аспектах у выхаванні падрастаючага пакалення.

З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

150-годдзю з дня нараджэння рэвалюцыянера-дэмакрата, мысліцеля, паэта Кастуся Каліноўскага і 125-годдзю народнага паўстання, якое ён узначаліў, прысвечана мастацкая выстаўка, што дэманструецца ў мінскім Палацы мастацтва. Жывапісныя і скульптурныя партрэты работы Л. Шчамялёва, Л. Гумілеўскага, В. Янушкевіча, графічныя серыі П. Драчова і М. Купавы, плакаты У. Крукоўскага, пейзажы В. Маркаўца, міні-габелены С. Свістуновіча, палотны А. Марачкіна, А. Кухарава, Ф. Янушкевіча, многіх іншых мастакоў раскрываюць вобразы палымянага барацьбіта за шчасце і волю беларускага селяніна, яго саратнікаў па паўстанню.

— Гэта выстаўка не зусім звычайная,—сказаў адзін з яе арганізатараў і ўдзельнікаў М. Купава.— Тут няма дагаворных работ, створаных па заказу якой-небудзь арганізацыі. Кожны твор — шчыры, вынашаны мастаком. Цяперашняя экспазіцыя — часткова рэтраспектыўная, але большасць работ створана ў апошні час.

Арганічным працягам вернісажу стаў вечар памяці К. Каліноўскага, які правадзіў Беларускі фонд культуры. Ажылі старонкі «Мужыцкай праўды» — газеты, аўтарам і рэдактарам якой быў Каліноўскі. Гучалі яго вершы, вершы і песні сучасных аўтараў, народныя мелодыі ў выкананні самадзейных і прафесійных артыстаў.

НА ЗДЫМКАХ: В. ЗАНКОВІЧ. «Валерый Урублеўскі»; В. БАРАБАНЦАЎ. «Абуджэнне»; В. ЦІХАНАЎ. «Жыві ў свабодзе, мужыцкі народ!».

УСПАМІН ПРА ЛЕТА

Калі б зіма — дык зіма. З маразамі, завірухай, з бадзёрым скрыпам снегу пад палазамі саней, з сонечнымі карункамі інею на галінах бяроз... А так — абы што. Шэрасць, макрата, слота... І міжвольна ўспліваюць у памяці цудоўныя карціны лета... Бязмежныя прасторы лугоў і ніў, травы ў вільгаці халоднай расы і тонкі пах кветак.

Травы пахнуць кветкамі,
Кветкі пахнуць зорамі,
Зоры над палеткамі —
Лесам і азёрамі.

А цішыня якая! Грукат колаў вазка чуваць здалёк. Сонечны прамень выбеліў і без таго белага каня, зазіхацеў на баках малочных бітонаў. Прагрукацеў вазок і знік за пагоркам. І зноў цішыня...

А як пеўні выклічуць світанне,
Разам з дбайным сонцам аглядаць
Гэтыя бяскрайнія ўладанні
Бусел падымаецца з гнязда.

Бясконца доўга можна назіраць за яго палётам, нетаропкім, павольным. Усё вышэй і вышэй — пакуль не знікне ў блакіце неба.

Паважаныя чытачы! У кожнага з вас свае ўспаміны пра мінулае лета. Дык давайце разам пройдзем яго дарогамі, сагрэем сэрца яго цяплом. І зіма не будзе ўжо такой нуднай і доўгай. Шчаслівага вам падарожжа ў лета!

Яўген КАЗЮЛЯ.
Фота аўтара.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

САЮЗ НЕПАРУШНЫ

30 снежня 1922 года Першы з'езд Саветаў, які сабраўся ў Маскве, абвясціў утварэнне першай у свеце многанацыянальнай дзяржавы — Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Прайшло амаль сем месяцаў — і на знаках паштовай аплаты нашай краіны з'явілася новае слова — СССР. На першай марцы новай серыі быў паказаны жнец са снапом пшаніцы, на другой — селянін-сейбіт з кошыкам, на трэцяй — колавы трактар. Апошняя мініяцюра серыі адлюстравала від Усерасійскай сельскагаспадарчай і саматужнапрамысловай выстаўкі, у гонар якой і быў ажыццёўлены выпуск новай серыі марак з надпісам — СССР. Сюжэты марак першых паслякастрычніцкіх год вызначаліся пафасам рэвалюцыйнага гераізму і разняволенай працы. Гэта рука з мячом, якая рассякае ланцугі векавога рабства, гэта абавязковыя эмблемы дзяржавы працоўных — серп і молат, заклік «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!»

Паштовыя маркі адлюстравалі, па сутнасці, усю гісторыю стварэння і развіцця СССР.

У 1927 годзе выйшла серыя, прысвечаная 10-годдзю Кастрычніка. На марках слова «пошта» давалася на рускай і нацыянальных мовах, у тым ліку і на беларускай. Асаблівa цікавая марка, на якой упершыню ў савецкай філатэліі паказана карта СССР. У гэтай серыі многае было паказана ўпершыню — штаб рэвалюцыі Смольны, працоўныя шасці нацыянальнасцей СССР, у тым ліку прадстаўнікі беларускага народа, працоўныя розных народаў свету на фоне Крамля.

Ці ўзяць серыю «Народы СССР». 21 марка выпуску 1933 года расказвае пра жыццё многанацыянальнай краіны. Падобнага не ведала сусветная філатэлія! У 1960—1963 гадах гэта серыя была дапоўнена выпускамі з адлюстраваннем касцюмаў розных народаў СССР, нацыянальных відаў спорту.

Да гэтага варта дадаць, што ў канцы 30-х гадоў выйшла серыя «Дзяржаўны герб СССР і гербы саюзных рэспублік», на марцы якой упершыню быў паказаны герб БССР.

Пазней былі выпушчаны дзве серыі, прысвечаныя Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы ў Маскве. На адной з марак адлюстраваны павільён Беларускай ССР.

Каласальны ўрон нанесла нашай краіне вайна, развязаная фашысцкай Германіяй. З 1946 года выходзяць серыі марак, прысвечаныя аднаўленню народнай гаспадаркі краіны.

Савецкая пошта неаднаразова выпускала маркі, прысвечаныя нашым рэспублікам, іх сталіцам. На кожнай мініяцюры — герб, нацыянальны арнамент, адна з вуліц ці плошчаў. На марцы, прысвечанай сталіцы Беларускай ССР, — адлюстраванне помніка на плошчы Перамогі.

Усім рэспублікам было ўласціва натуральнае імкненне да федэратыўнага аб'яднання. Гістарычныя прадпасылкі таго пачынаюцца з глыбіні вякоў. Аб гэтым, напрыклад, расказвае серыя марак «300-годдзе ўз'яднання Украіны з Расіяй», што выйшла ў 1954 годзе. Ці маркі, прысвечаныя юбілеям добраахвотнага ўваходжання Кіргізіі і Грузіі ў склад Расіі. Пра многае гаворыць марка «Дружба народаў» з серыі 1967 года «50 гераічных год». На ёй паказаны прадстаўнікі розных народаў СССР, якія нясуць герб Краіны Саветаў, чырвоны сцяг і сноп пшаніцы.

Серыя марак, прысвечаная 60-годдзю утварэння СССР, завяршаецца блокам з партрэтам У. І. Леніна. На палях блока Дзяржаўны герб СССР, флагі СССР і саюзных рэспублік.

Леў КОЛАСАЎ.

СПОРТ

Уся ўвага аматараў спорту прыкавана да Калгары. Пасля ўрачыстага адкрыцця тут пачаліся старты XV Алімпійскіх гульняў.

Вельмі ўдала пачала спаборніцтвы каманда Савецкага Саюза. У лыжнай гонцы на 10 кіламетраў залаты медаль заваявала Віда Венцэне. Другое месца таксама ў савецкай спартсменкі — Раісы Смятанінай.

Жанчын падтры м а л і мужчыны. «Золата» ў гонцы на 15 кіламетраў дасталася Аляксею Пракураву. А бронзавым прызёрам на гэтай дыстанцыі стаў Уладзімір Смірноў.

Чакалася, што калекцыю ўзнагарод зборнай СССР папоўняць фігурысты. Гэтыя надзеі спраўдзіліся. На вышэйшую прыступку п'едэстала гонару падняліся пераможцы ў спаборніцтвах спартыўных пар Кацярына Гардзеева і Сяргей Грынькоў. Алена Валава і Алег Васільеў на другім месцы.

Прыйшла чарга і нашых канькабежцаў. Мікалай Гуляеў фінішаваў хутчэй за ўсіх сапернікаў на дыстанцыі 1 000 метраў. І што вельмі прыемна беларускім аматарам спорту, трэцяе месца тут дасталася мінчаніну Ігару Жалязоўскаму.

Не абышлося на Алімпіядзе і без сюрпрызаў. Гэта няўдалае выступленне ў першыя дні лыжнікаў Швецыі, сенсацыйны пройгрыш хакеістаў Чэхаславакіі (1:2) камандзе ФРГ, а таксама зборнай Канады — спартсменам Фінляндыі (1:3)... Нічога не зробіш, спорт ёсць спорт.

Алімпіяда ў разгары. Пакуль каманда Савецкага Саюза па колькасці ўзнагарод займае першае месца.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:
МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 367